

"אם אין קמח אין תורה"
תרומות יתקבלו בברכה לחשבון
בנק דואר מספר 27991086

מרדכי ומצאו שהיה יושב בבית המדרש והתינוקות יושבים לפניו ושקים במתניהם ועוסקים בתורה והיו צועקים ובוכים, ומנה אותם ומצא שם כ"ב אלף תינוקות. השליך עליהם שלשלאות של ברזל והפקיד עליהם שומרים ואמר למחר אהרוג אלו התינוקות תחלה ואחר כך אתלה את מרדכי". המן מצא את התינוקות במצב של תענית, ולימוד תורה מתוך צעקה ובכייה לה' שיצילם. המן תפס אותם, אסר אותם והתכוון לבצע את זממו. המדרש ממשיך ומספר: "והיו אמותיהם מביאות להם לחם ומים ואמרות להם בנינו אכלו ושתו קודם שתמותו למחר ולא תמותו ברעב". האמהות שלהם ריחמו עליהם ובקשו מהם, אם אתם בלאו הכי הולכים למיתה, לפחות תאכלו לפני שתמותו. המדרש מספר שהתינוקות לא קבלו את דברי אמותיהם: "מיד היו מניחין ידיהם על ספריהם ונשבעים בחיי מרדכי רבינו לא נאכל ולא נשתה אלא מתוך תעניתנו נמות. געו כולם בבכיה עד שעלתה שועתם למרום ושמע הקדוש ברוך הוא קול בכייתם כבשתי שעות בלילה, באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ועמד מכסא דין וישב בכסא רחמים ואמר מה קול גדול הזה שאני שומע כגדיים ומלאים? עמד משה רבינו לפני הקדוש ברוך הוא ואמר: רבונו של עולם, לא גדיים ולא מלאים הם, אלא קמני עמך שהם שרויים בתענית היום שלשה ימים ושלשה לילות ולמחר רוצה האויב לשוחטם כגדיים ומלאים, באותה שעה נטל הקדוש ברוך הוא אותן אגרות שגור עליהם שהיו חתומות בחותם של טיט וקרעם והפיל על אחשורוש בהלה באותו לילה הדא הוא דכתיב בלילה ההוא נרדה שנת המלך...". על פי המדרש, מפלתו של המן באה על ידי התינוקות. לימודם, תעניתם, ולבסוף בכייתם הטהורה הם שעוררו רחמי שמים והכריעו את הכף לטובה. במשך כל תהפוכות ההיסטוריה, ידע עם ישראל למפח בקרבו את "הגדיים והמלאים", את הקול הטהור של לימוד התורה של תינוקות שלבית רבן. גם עדת תימן הקדושה זכתה לגדל עדרים עדרים של צאן קדושים שלמדו תורה מפי המארי. זקני תימן כבר נסתלקו מעמנו. דוקא בשל כך אנו מחוייבים ביתר שאת להמשיך את דרכם ולימודם. יבורכו מפי עליון כל האבות והאמהות שעולחים את בניהם במסירות רבה ללימוד אצל המארי ובכך מזכים את עם ישראל בלימודם הטהור של תינוקות שלבית רבן!

איש על דגלו- "הבל פיהן של תינוקות שלבית רבן"

המדרש רבה על מגילת אסתר (פרשה ז' סימן י"ג) מספר כך: "בשעה שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן, ויבא שמח הוא וכל בני חבורתו, ופגעו במרדכי שהוא הולך לפניו, וראה מרדכי שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר ורץ מרדכי אחריהם, וכשראה המן וכל חבורתו שהיה רץ מרדכי אחרי התינוקות הלכו אחרי מרדכי לדעת מה ישאל מרדכי מהם, כיון שהגיע מרדכי אצל התינוקות שאל לאחד מהם פסוק לי פסוקיך אמר לו: אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא. פתח השני ואמר אני קריתי היום ובוה הפסוק עמדי מביית הספר עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל, פתח השלישי ואמר: ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט, כיון ששמע מרדכי כך שחק והיה שמח שמחה גדולה, אמר לו המן מה היא זאת השמחה ששמחת לדברי התינוקות הללו, אמר על בשורות טובות שבשרוני שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עלינו, מיד כעס המן הרשע ואמר אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות". על פי דברי המדרש, באותה שעה ממש שנחתמו האגרות, הקב"ה שלח שליחים לבשר את מרדכי שלא יפחד. השליחות היתה על ידי תינוקות שלבית רבן. התינוקות לא קבלו נבואה מה'. הם למדו תורה אצל הרב, והקב"ה גילגל שבאותו יום שלשתם ילמדו בדיוק את אותם פסוקים שהתאימו להעביר את המסר הנכון למרדכי. מרדכי היהודי שומע אותם ומיד הוא שמח. הוא היה מלא באמונה ובטחון שהפסוקים שאמרו לו התינוקות הם באו ישירות מהקב"ה. השגחת השם יתברך זמנה לאותו מקום בדיוק את המן הרשע. הוא רואה את מרדכי ורץ אחריו ורואה אותו שמח. על מה השמחה? מרדכי מספר להמן שהתינוקות האלו בערו אותו שאין לו מה לפחד מהמן. הדבר הזה מרתיע את המן בצורה יוצאת דופן. הוא מבין, שסוד הקיום של עם ישראל טמון בלימוד התורה של התינוקות האלו ולכן הוא מחליט שהדבר הראשון שעליו לעשות הוא לחסל את התינוקות האלו. מאז ומעולם ידעו שונאי ישראל שכדי לפגוע בעם ישראל צריך לפגוע בלימוד התורה, ובפרט בלימוד הטהור של הילדים. המדרש (פרשה ט' סימן ד) ממשיך ומספר: "לאחר שעשה העץ הלך אצל

"עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם"

זקני תימן באשקלון

מארי יחיא בן עזרא ערוסי זכר צדיק וקדוש לברכה

היה הבעל תוקע בבית הכנסת. לפני התקיעות היה אומר דברי מוסר וחיוזק לציבור. היה מבקש מהציבור: "תעוררו לי", כלומר שיעורו לו על ידי שיאתמצו לכיין שהתפילה והתקיעות יתקבלו לרצון. אחרי תפילת ערבית בימי חול היו לומדים שיעור בעין יעקב. מארי יחיא עזרא הנהיג את הלימוד. היו כמו שניים או שלושה מניינים שבאו ללמוד בשיעור. על דאגתו לחברי בית הכנסת מספר דוד דהרי: אני הייתי מחלק תה באשמורת. מארי יחיא עזרא פנה אלי: אתה עובד? אמרתי לו, לא. אז בוא תלמד אצלי לכתוב (כתיבת סת"ם). ניסה לשכנע אותי כדי שתהיה לי פרנסה. היה פונה אלי: למה אתה לא בא אלי, תבוא ותרויח.

תורה ומלאכה - מארי יחיא עזרא נהג כחכמי תימן הראשונים שהיו עוסקים בתורה ובמלאכה. בתימן עסק במלאכת הפחחות. הוא היה גם שוחט מוהל וסופר. בארץ הוא התחיל ללמד בבית ספר. שימש במשך שנים כמורה בבית הספר של "אגודת ישראל" באשקלון. אחר כך התחיל לעסוק בשחיטה ולרגל צרכי הפרנסה יצא גם לשוחט בחוץ לארץ. המומחיות הגדולה שלו היתה בניקור והיה ממונה מטעם הרבנות על הניקור באשקלון. מארי יחיא עזרא וצ"ל נפטר ביום כ"ה אלול בשנת התשס"ו ונקבר בבית העלמין סנהדריה בירושלים. עיריית אשקלון הנציחה את זכרו בקריאת רחוב בשכונת פארק אלון בגבעת ציון על שמו. במהלך הטקס אמר עליו ראש העיר בני וקנין את הדברים הבאים: ראש העיר, בני וקנין: "יש לי הכבוד והזכות להיות כאן היום בטקס קריאת רחוב על שם הרב הגאון יחיא ערוסי, זכר צדיק לברכה. לטקס הזה ערך מוסף בכך שהרחוב הזה, שנבחר להיקרא על שמו של הרב ערוסי, נמצא בסמוך מאוד למקווה שבו הרב היה נוהג למבול מדי יום שיש. אני שמח לראות כי מיטב תכונותיו ואופיו של הרב ערוסי עברו גם לילדיו ולבני משפחתו והם ממשיכים את דרכו הטובה והנדיבה".

מארי יחיא בן עזרא הלוי ערוסי וצ"ל או כפי שהיה מכונה בפי כל "מארי יחיא עזרא", נולד בעיר אלערוס שבתימן בשנת התרס"ט ליצירה. הוסמך ע"י גדולי רבני תימן לרבנות, שחיטה, ניקור בשר, עריכת נישואין, מילה וסופר סת"ם. הוא התחתן עם אשה ממשפחת חצר משבאם ובעקבות כך עבר מאלערוס לשבאם והיה מתפלל שם בבית כנסת של משפחת אלמוזקי יחד עם מארי יוסף גיאת ובנו מארי ישראל זכר צדיקים לברכה.

משורר וחזן - מארי יחיא עזרא היה משורר בחסד עליון. היה לו קול יוצא דופן וכבר בתימן היה מפורסם בשירתו המיוחדת. מספר מארי יעיש גיאת יצ"ו: "היה לו קול משהו משהו. היו מזמינים אותו במיוחד מאלערוס לחתונות בצנעא (מרחק הליכה של כארבע שעות). אין כמוהו בשירה. היה יודע כמעט כל הדיוואן בעל פה. היה משמח חתנים, אשריו ואשרי חלקו".

מספר הרב מאיר פדאל יצ"ו: "הקב"ה חנן אותו בקול מיוחד והיה מעורר את לב שומעיו בנגון התפילות בימים נוראים, כדברי חז"ל על הפסוק: "כבד את ה' מהנוך, אל תקרי מהנוך אלא מחינך", כלומר בקול ערב, וכן בשמחת חתנים.

פעילות ציבורית, הנהגת בית הכנסת והקהילה - מארי יחיא עזרא היה איש ציבור בכל רמ"ח איבריו, רב, מורה ומחנך. הוא כיהן כחבר מועצת העיר אשקלון וכחבר המועצה הדתית הראשונה באשקלון. לאחר פטירת מארי סעיד דהרי וצ"ל הוא התמנה להיות רב בית הכנסת נצח ישראל בשכונת רמת אשכול.

מארי יחיא עזרא היה איש אשכולות, איש שהכל בו. נעים הליכות, תמיד שמח. היו לו מידות טובות: אוהב הבריות, גומל חסד גדול לכל מאן דבעי, זכה לאריכות ימים ושנים, כאשר כל ימי חייו הקדיש לתורה בקביעות בבית הכנסת עם חבריו בתלמוד, בעין יעקב ובעולחן ערוך, והמיוחד בלימודם שהיו נוהגים כבוד זה לזה. כשהיו נכנסים בני החבורה לשיעור היו עומדים אחד לכבוד השני ואף מארי יחיא עזרא היה עומד לכבודם.

מארי יחיא עזרא היה בעל גמילות חסדים וצדקה, אך לא היה מסתפק בנתינת צדקה אישית אלא היה מעשה את הציבור לצדקה. היה עובר בעצמו מבית לבית לגבות צדקה

כרב בית הכנסת נצח ישראל היה דואג לפתוח את בית הכנסת כל בוקר. היה מגיע בשלוש לפנות בוקר פותח את בית הכנסת והיתה מתכנסת חבורה של זקני תורה ללימוד עד תפילת שחרית.

באירועים של שמחות או להבדיל אבילות היה אומר דברי תורה לציבור. בימי עצירת גשמים היה מכנס את הציבור אחרי צהרים ומעורר אותו לתפילה של תחנונים. היו אומרים אשמורות ואבינו מלכנו. בראש השנה הוא

מנהג לקרוא המגילה עם תפילין בלילה וביום

כתב השתילי זיתים בסימן תרצ"ג אות י"א: "ואין לחלוק תפילין עד אחר מגילה דדרשינן 'ויקר- אלו תפילין'. ההקשר של דברי השתילי זיתים הוא לגבי תפילת שחרית. בהערות מורנו ורבינו הרב שלום יצחק הלוי זצ"ל לפירוש עץ חיים למהרי"ץ, נמצא שמנהג זה היה גם בתפילת ערבית וזו לשונו שם: "המנהג בתימן כי כל יודע ספר אינו חולץ תפיליו אפילו בלילה עד לאחר קריאתה, ואסמכתא למה שאמרו חז"ל: 'ויקר- אלו תפילין'. כך ראיתי המנהג בעירנו צנעא עיר של סופרים" (מתוך ספר הזכרון לרב שלום יצחק הלוי זצ"ל עמוד רצ"א).

האם בתימן היתה מסורת על מקומות המוקפין חומה מימות יהושע בן נון שבהם קראו במו"ז?

המהרי"ץ בתכלאל עץ חיים דף קס"ד כתב שחכמי תימן לא קבלו מסורת על מקום המסופק לקרוא בו במו"ז, אלא בכל המקומות היו קוראים ב"ד. המהרי"ץ מדגיש שם שלא רק בתקופתו שיהודי צנעא כבר לא גרו בעיר צנעא ממש, אלא גם בתקופה שהיו גרים בעיר צנעא ממש, היו קוראים בארבעה עשר.

לעומת זאת בהליכות תימן לרב יוסף קאפח זצ"ל מוזכר מסורת על קריאת המגילה בחמישה עשר וכך הוא כותב שם בעמוד 43: "העיר צנעא בנויה בצלע הר גֶּסֶם, והיא משתרעת עד המישור והיא מוקפת חומה. מקובל שחומתה נבנתה על ידי 'מג'מכין', מלך ממלכת חמיר. בפיסגת הר נקם ונשתמרו שרידי עיר עתיקה בשם 'בראש' וגם שרידי ארמון שהערבים קוראים לו 'קצר סאם אבן נוח'- ארמון שם בן נח. מפי זקנינו שמענו כי כשהיו יהודים בעיר 'בראש' היו קוראים המגילה בחמישה עשר, מאחר שהארמון והעיר 'בראש'. נחשבו כמוקפים חומה מימות יהושע בן נון. אני בקרתי בשרידי עיר זו וראיתי שרידי בנייני בתי כנסת יהודיים שניכרים בהם עוד מקומות בנייני היכל הקודש"

מעם לקריאת "תיקון פורים" ומדוע נקרא "תיקון פורים" ולא "תיקון שבת זכור"

בתשובות מהר"ר שלום כריף בסימן ע' כתב: "סמך למנהג תיקון פורים בשבת זכור, מצאתי כתוב, מחמת בני הכפרים שאינם נמצאים עשרה רק בשבת, ומגילה בעי עשרה לכתחילה משום פרסומי ניסא, ומגילה בשבת אסורה בטלמוד למקצת רבוואתא. על כן קורין תקון פורים לר' יהודה הלוי, שהוא סגנון כל מגילת אסתר, וביום פורים ליכא חשש אם יקראו המגילה יחידים, ועל כן נקרא תיקון פורים ולא תיקון שבת זכור, למעם תקון קריאת מגילה בעשרה..." (מתוך גנוזות ותשובות לחכמי תימן עמוד קפ"ג)

"פורים בתימן"

מרשימות מ"ו הרה"ג יוסף קורח זצ"ל

משנכנס אדר מרבין בשמחה, ראשית שמחתנו היתה לימוד המגילה אצל המארי, לא היו בתי ספר מסודרים, וגם לא כיתות אלא לומדים בחדר אחד אצל המארי ילדים בגילים שונים, החל מגיל חמש שנים ועד גיל ארבע עשרה שנה, חוץ מהילדים הקטנים יותר שמביאים אותם עם אחיהם לשם שמירה וגם לא להפריע לאמו בבית. כאמור מתחילים בלימוד המגילה מתחילת אדר, המארי מקציב שעות מסוימות לילדים הקטנים ללמד אותם בעל פה פסוקים אחדים שחוזרים עליהם כל הציבור בבית הכנסת בשעת קריאת המגילה, כגון פסוק איש יהודי, ופסוק ויתלו את המן וכו', ואלה שכבר יודעים ללמוד מספר עד הגיל הגבוה ביותר מלמד אותם ביחד כל המגילה בנעימה המיוחדת לקריאת המגילה, וכולם לומדים בצוותא חדא כשפניהם צוהבות מרוב שמחה, יש מהם שקולטים את הלימוד בשלימות ויש למחצה ויש לשליש ולרביעי.

משמתחלים בלימוד המגילה אצל המארי מביאים הילדים למארי מתנה מיוחדת במינה ביצים לא מבושלות, כל ילד חייב להביא למארי ביצה אחת, ויש כאלה שמתחשבים בכבוד המארי ונותנים לו שתי ביצים ויש שלש, עד ללפנימם אוסף המארי סל גדול מביצי פורים.

שמחת פורים הקרב ובא ניכרת בשוק כשכל החנויות מלאים במלאי מיוחד לפורים, וכל חנות היתה מליאה מכל מיני מתיקה וגם סוכריות ו"מְבַאָר" בצורות שונות ובצבעים שונים. הסוכריות היו עשויות חתיכות קטנות, כעין צמידים, מקלות וכדומה. ה"מְבַאָר" היו עשויות כעין מחתות, קיתונות, בקבוקים, מיני עופות, גמלים וכדו', והיו קלים במשקלם לפי שהיו רק כמו שכבה דקה כעין קליפה ותוכן חלול, ונעשו ע"י אנשים שהיו מומחים במלאכה זו ועושים אותם בצבעים שונים ובכמה גדלים ובצורות שונות.

הקלאים היו מכינים כל מיני קליות "עֵתֶר דְּכֶשׂ" אפונה קלויה יבשה, "מְרוֹשׁ" שעורים קלויים, "גְּלַגְלָאן" שומשום קלוי, "קֶרֶעַ" גרעיני דלעת, "פְּשָׁאֵר" תירס קלוי, וכיוצא בזה.

שבוע לפני פורים השוק הומה כבר מרוב הקונים, כל אחד קונה בכמויות גדולות מכל המצרכים לפי חשבון שעשה כמה הוא זקוק למשלוח מנות, למכרים ולשכנים לקרובים ולידידים, וגם למארי מלמד הילדים שלו.

גם עקרת הבית מיחדת יום שלם לעשיית מיני המאפה, לשה את הבצק כלול בביצים ושמן וסוכר, ויש שאינם שמים סוכר, ועושה כעכים ועוגות בצורות שונות ובכמה גדלים, לפני האפיה מורחת את פני הכעכים בביצים ומפזרת עליהם שומשום קלוי וקצח ["קחמה"], ואחרי האפיה היא שומרת את הכעכים בכלים סגורים.

גם הנגרים היתה להם מלאכה לפני פורים, היו מכינים עגלות קטנות מקרשים, וגם דחלילים קטנים "המן",

הילדים באים וקונים מהם וכל אחד מלביש את המן שלו בצורה המוצאת חן בעיניו, וצובע את העגלה בצבע שהוא רוצה, ומרכיבים את המן על העגלה וסוחבים אותו ברחובות וצועקים "קד ד'א הקן גא, פוק פרס ערָגה, וקח ופתגא" הנה המן בא, על סוסה צולעת, צעק ונבקע. כבר מתחילת אדר מכינים הילדים כלי נפץ, היו לוקחים מפתחות הדלתות של בתים וקושרים למפתח מסמר, ומכניסים גפרית מקסמי גפרורים, ונועצים את המסמר חוד המפתח והקישו על הקיר או על אבן גדולה, הגפרית היתה מתלקחת ומשמיעה קול נפץ מחריש אוזנים. והיו להם עוד כלים להשמעת קולות נפץ חזקים. בציפיה גדולה חיכו הילדים לבוא יום הפורים, ויום מלפני הפורים יום התענית בו הילדים משוחררים מהלמודים מתפוזרים בכל הרחובות, זה מפציץ פה וזה מפציץ שם, וזה סוחב המן, והתקהלויות הילדים מגדילות את שמחת בואו של יום הפורים. גם בשוק היתה תכונה גדולה ורבים שלא הכינו מתרוצצים בשוק לקנות צרכי פורים, ורבים היו באים לקנות סמוך לפורים כי אז היו באים הגוים עמוסים בסחורתם פירות וירקות וכיו"ב ומוכרים סחורתם בזול. ורוב האנשים לא היו צריכים לקנות יין כיון שכל אחד עושה לו יין בביתו בכל ימות השנה, וגם עושה עראק די הצורך, רק אלה שלא היתה להם יכולת לעשות לעצמם היו צריכים לקנות יין וי"ש ממוכרי היין. בהגיע ליל פורים וכבר בית הכנסת מלא אנשים שבאו מבעוד יום לתפלת מנחה, וכולם לבושים חג, וכל אחד מצויד במגילה קלף או גויל. אחרי תפילת ערבית כולם יושבים במקומם והחון או המארי מתחיל בקריאת המגילה ומסלסל בקולו בנעימה המיוחדת לקריאת המגילה, וכולם שומעים בדממה וגם הילדים מוזהרים שלא להפריע, בתימן לא היו הילדים נוהגים להפציץ בשעת קריאת שם המן וגם הגדולים אינם קורעים ברגליהם על הרצפה, אלא המגילה היתה נקראת וכל הציבור מקשיב בדממה דקה.

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"

זמני תפילות וקריאת המגילה בפורים בבתי הכנסת באשקלון

תפילת שחרית וקריאת מגילה בפורים	בית הכנסת
תפילת שחרית בשעה 06:30 קריאת מגילה לנשים בשעה 10:00	"משכן אביחי" רחוב לכיש 16
תפילת שחרית בשעה 06:30 קריאת מגילה לנשים בשעה 12:00	"נצח ישראל" שכונת רמת אשכול
תפילת שחרית בשעה 07:00	"שערי צדק" - שכונת רמת אשכול
תפילת שחרית בשעה 07:00	"אבן ספיר" רחוב יואש 34
תפילת שחרית בשעה 07:15 קריאת המגילה בשעה 08:00 בבוקר	"משכן ברנע" רחוב עתניאל 8
תפילת שחרית בשעה 07:00	בית הכנסת "תקותנו"
תפילת שחרית בנץ - (05:35) קריאת מגילה לנשים בלילה בשעה 20:00 קריאת מגילה לנשים ביום בשעה 08:00	בית הכנסת "קהילות יעקב" רחוב חננאל 10
תפילת שחרית בשעה 07:30	בית מדרש "החיים והשלום" רחוב לייפר 10